Matti Tulla
Tulla Ky
Sepäntie 10
51200 KANGASNIEMI
0400-655692

LAUSUNTO

27.4.2021

Ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi
Viite: Lausuntopyyntö, HE 40/2021 vp

Asia: Kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Kiitän mahdollisuudesta antaa lausunnon oman yritystoimintani sekä samalla puheenjohtajana koko alan yrittäjäkunnan edunvalvontajärjestön SKAL Ympäristöyritykset ry:n puolesta

1 § Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää kiertotaloutta ja luonnonvarojen käytön kestävyyttä, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista.

Lain ensimmäisessä pykälässä määritetään lain tarkoitus. Huomautan ja muistutan, että jätelain muutoksia pitäisi peilata lain tarkoitukseen. Elikkä että ajavatko muutokset lain tarkoituksen saavuttamista vai ovatko siihen nähden epäolennaisia seikkoja. Aika moni on käyttänyt aikaansa ja kuluttanut näppäimistöä esim. ympäristön kannalta epäolennaisella asialla elikkä kuljetusjärjestelmän kustannusten vertailulla. Varsinkin kun siihen ei ole olemassakaan kiistatonta vertailutulosta. Voimassa olevan jätelain hengen mukaista on ohjailla hinnalla ihmisiä käyttäytymään ympäristötehokkaasti, mutta ei esim. kuljetusjärjestelmä sinänsä vaikuta ilmastopäästöihin hiukkasen vertaa. Ajettu matka sen sijaan vaikuttaa suoraan hiilidioksidipäästöihin.

Kierrätystavoitteet lakiin

Selkeät kierrätystavoitteet lakiin prosentteineen on hyvä asia. Sitä alan yritykset kannattavat pienimmästä suurimpaan. Kierrätystavoitteet voisivat tulla voimaan vaikka heti tai vaikka ensi vuoden alusta. Siihen ei tarvita kuljetusjärjestelmämuutoksia. Paikallisilla jätehuoltomääräyksillä on toki voimassa olevan lain aikanakin saatu erittäin hyviä tuloksia kierrätyksessä. Tästä kertoo esim. meidän kuntamme Kangasniemen kierrätysprosentit, jotka ovat maan parhaimmistoa, elleivät jopa parhaat.

Kiinteistön haltijan järjestämä jätekuljetus säilytettävä kaikissa jätejakeissa

EU vaatii Suomelta uudistuksia jätelakiin. Käsittääkseni tavoitteena on nostaa kierrätysprosenttia sekä pienentää hiilidioksidipäästöjä. EU:n taholta ei ole esitetty vaatimuksia keräysjärjestelmän muuttamiseksi. Pikemminkin voisi tulkita asian olevan täysin päinvastoin, koska EU esim. hankintalain muutoksen myötä haluaisi pienten yritysten säilyvän ja tulevan markkinoille, koska niiden pitkäaikainen työllistävä vaikutus on selkeästi parempi kuin isojen yritysten. Esimerkiksi meidän yrityksemme on noin 50 vuoden ajan kehittänyt paikkakunnan jätehuoltoa yhdessä asiakkaiden, kunnan, viranomaisten, tuottajayhteisöjen ja muiden yritysten kanssa. Jätteentuottajat eli asukkaat ovat olleet innoissaan mahdollisuudesta lajitella jätteensä sen seitsemään eri sorttiin. Jätelakiesitys olisi ryöstämässä meiltä sata parasta asiakasta, eli taloyhtiöt, hallinnollisella pakkotoimenpiteellä.

Kuntamonopoli aiheuttaisi ajomatkojen pidentymisen, alan työntekijöiden työsuhteiden epävarmuuden, työpaikkojen ja päätösvallan keskittymisen kuntayhtiöiden keskuspaikkoihin

sekä kuntien että kiinteistön omistajien päätösvallan menetyksen. Jätteentuottajat ovat usein hyvinkin ympäristötietoisia ja osaavat kyllä vaatia kierrätystä ja hiilineutraliteettia itsekin.

Sako- ja umpikaivolietteiden osalta lakiesitys on EU:n jätedirektiivin 2018/851 vastainen. EU on poistanut lietteet yhdyskuntajätteen määritelmästä, joten ne tulee poistaa myös meidän jätelaista asumisessa syntyvän jätteen joukosta.

Kuntien itsemääräämisoikeus

Yli puolessa Suomen kunnista on tällä hetkellä kiinteistön haltijan järjestämä jätekuljetus. Eli kiinteistön omistaja itse päättää, kuka hänen jätteensä kerää. Nyt esillä olevassa jätelain luonnoksessa pakotettaisiin törkeällä tavalla kaikki kunnat kunnan järjestämään keräykseen. Kunnat eivät tarvitse lisää tehtäviä! Kuntien pitää saada itse päättää. Paikallinen tuntemus on kunnissa. Pikemminkin lakia pitäisi muuttaa siten, että peruskunnan vaaleilla valittu valtuusto päättäisi kuljetusjärjestelmästä eikä alueellinen jätelautakunta, jossa yksi pienen kunnan päättäjä saa yleensä ruikuttaa keskuskaupungin määrätessä mitä haluaa. Jätelain muutoksen yhteydessä 2011 yritin saada lakitekstiin kuljetusjärjestelmästä päättäväksi tahoksi kunnanvaltuuston. Se päätös olisi säästänyt maassamme oikeusasteista vuositolkulla työtä.

Ympäristön etu ja hiilipäästöt

Hallitus on ilmoittanut pitävänsä kiinni ympäristötavoitteistaan ”ympäristö edellä”. Jos tämä todella on tarkoitus, sitä suuremmalla syyllä on säilytettävä mahdollisuus kiinteistön haltijan järjestämään jätekuljetukseen! Jos olisi jollain tasolla pystytty osoittamaan, että kunnan järjestämä jätteidenkeräys olisi kierrätysprosentin tai hiilineutraliteetin osalta selkeästi parempi kuin esim. minun hoitamani, olisi minun pakko nostaa kädet pystyyn ja sanoa, että hoitakaa, kun osaatte paremmin. Mutta näin ei ole. Pikemminkin päinvastoin! Yksityiset yritykset ovat olleet jätealan pellepelottomia ja kehittäneet vuosikymmeniä jätteiden keräys-, lajittelu- ja hyötykäyttömenetelmiä, joita kunnalliset yhtiöt vasta jäljittelevät. Meidän yrityksemme toimii keskellä korpia Kangasniemellä vesistöjen pilkkomalla 1327 neliökilometrin alueella, jossa väestöntiheys on viisi henkilöä per neliökilometri. Vastaavan kokoisella alueella esim. pääkaupunkiseudulla asuu yli miljoona ihmistä, Helsingissä asukastiheys on yli 2700 ihmistä per neliökilometri. Siitä huolimatta meidän kierrätysprosenttimme ovat kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa paremmat kuin kunnan järjestämässä kuljetuksessa Helsingissä. Olemme etuajassa tavoitteissa. Kierrätykseen keräämistämme kuivajätteistä menee noin 55 %, energiahyötykäyttöön 44 % ja kaatopaikan penkkaan (lähinnä hyötykäyttökelvottomana jätevoimalan tuhkana) noin 1 %. Keräämme jätteet kahta jätejaetta yhtä aikaa keräävillä pakkaavilla jäteautoilla pyörien paikkakunnalla optimoiduilla reiteillä, lajittelemme jätteet ja pakkaamme täysperäkuormina eteenpäin suoraan esim. jätevoimalaan tai muihin materiaaleja hyötykäyttäviin laitoksiin. Ei turhia välilastauksia eikä välilaskutuksia! Ajokilometrimme (lue: hiilipäästömme) ovat pienemmät kuin vastaavissa kuntayhtiöiden järjestämissä kuljetuksissa.

Väitetään, että kunnan järjestämä kuljetus olisi helpompi saada hoidettua päästöttömillä autoilla. Mielestäni siihen ei vaikuta keräysjärjestelmä. Vaihtoehtoisten polttoaineiden saatavuus ja esim. mahdollinen yhteiskunnan ohjaus uusiutuvien energioiden käyttöön on avainkysymys. Käsittääkseni esim. kaikki maassamme tuotettava biokaasu menee hyötykäyttöön. Miksi sitä pitäisi polttaa turhaan pakkarin siirtoajoon esim. Jyväskylän ja Kangasniemen välillä? Kun biokaasun siirtokonttien hinta tulee vielä jonkin verran alaspäin tai biodieseliä on tarjolla, voimme pienissä korpikylän jäteautoissa käyttää uusiutumattomia polttoaineita yhtä hyvin kiinteistön haltijan järjestämässä kuin kunnan järjestämässäkin keräyksessä.

Tuottajanvastuu 100 % pakkausjätteessä

Pakkausjätteessä (lasi, metalli, kartonki ja muovi) tulisi vihdoinkin päästä 100 % tuottajavastuuseen. Se toimii jo käytössä olevissa tuottajavastuissa hyvin ja olisi selkeä aiheuttamatta hämmennystä eri toimijoiden välille. Jaettu vastuu tuppautuu esiintymään hukattuna vastuuna. Jätelain henki on, että kukin jätteen tuottaja maksaa jätteensä. Miksi minun pitäisi maksaa naapurin maitopurkin kierrätyksestä 20 %, vaikken edes joisi maitoa? Hukatun tuottajavastuun hallintohimmeli on pöyristyttävä sekametelisoppa verrattuna esim. kotikeräyspaperin tai rengaskierrätyksen järjestämismalliin. Esitys 80 % tuottajavastuusta tulee poistaa laista ja estää siten kuluttaja-asiakkaiden tuplalaskutus pakkausjätteestä.

Siirtymäajat liian lyhyinä perustuslain vastaisia

Lakiesityksessä on kahden vuoden siirtymäaika biojätteiden ja pakkausjätteiden osalta. Suomen perustuslain 15 §:n mukaan perusteltujen odotusten suoja ei tule tällöin täyttymään ja on lainvastainen. On mielenkiintoista, että hankintalain muutoksessa kuntayhtiöille piti saada 10 vuoden siirtymäaika, jotta ne pystyvät sopeutumaan muutokseen. Tässä jätelain esityksessäkin puhutaan vain kuntayhtiöiden sopeutumiskyvystä muutokseen eikä perustuslaista, johon siirtymäaikojen tulee perustua. Vaikka siirtymäajat olisivat 10 vuotta eivät ne kuitenkaan lopulta korvaisi sitä menetystä, joka paikallistaloudelle, kiinteistönomistajille ja pienille yrityksille tulisi.

Huolto- ja toimintavarmuus

Mikäli Suomi ajautuu tilanteeseen, että meillä on vain muutama palveluntarjoaja jätekuljetuksia hoitamassa, mikä on toimintavarmuus erilaisten poikkeusolojen sattuessa? Ajatellaan vaikkapa nykyistä koronatilannetta. Meidän yrityksemme pyörii pienellä alalla paikkakunnan omien pöpöjen joukossa. Jäte toimitetaan isoissa erissä eteenpäin. Sillä toimintatavalla, joka kuntayhtiöillä on, jäte kerättäisiin esim. Mikkelistä tai Jyväskylästä lähtevillä autoilla joka päivä seilaten paikkakuntien väliä. Viimeisen vuoden aikana on samaan aikaan painotettu, että pitäisi koettaa pysyä aloillaan. Meidän ”tartuntapinta” ulkomaailmaan päin on pienempi.

Vaikutukset yrityksessämme

Mikäli jätelaki muutettaisiin esitetyllä tavalla, luultavasti yrityksemme liikevaihdosta tippuisi 80 % pois. Suurin osa palkatusta henkilökunnasta irtisanottaisiin ja yrittäjä itse puuhastelisi asumisessa syntyvän jätteen ulkopuolelle jäävän jätteen kanssa kannattavuuden salliessa ehkä yhden palkatun työntekijän kanssa minkä voisi. Ratkaisu vaarantaisi myös muiden paikkakunnan yritysten jätehuollon, koska vaarana olisi, että paikallinen jäteyritys loppuisi kokonaan. Yritysten vaatimukset jätehuollolle ovat osittain erilaiset kuin asumisessa syntyvään jätehuoltoon tarjotaan. Tällöin yritykset jäisivät joko ilman haluamaansa palvelua tai joutuisivat ostamaan sen pitemmästä matkasta kalliimmalla kuin nyt paikalliselta yhtiöltä.

Haluaisimme rauhassa tehdä työtämme, jota olemme yrityksessämme tehneet jo 50 vuoden ajan. Käytämme paikallisia kuljettajia, ostamme paikallisia palveluja, maksamme veromme paikakunnalle ja Suomeen. Ja ennen kaikkea – hoidamme ympäristöämme ja hiilijalanjälkeämme paikallisesti joka päivä!

Parhain terveisin,

Matti Tulla
ympäristöyrittäjä
Tulla Ky
Sepäntie 10
51200 KANGASNIEMI
matti.tulla@tulla.fi
www.tulla.fi